

The Journal of Academic Social Science Studies



International Journal of Social Science

Volume 5 Issue 7, p. 69-88, December 2012

**ÇOCUK İSTİSMARININ SOSYAL PAYLAŞIM
PLATFORMLARINDA TEMSİL BİÇİMLERİ: POZANTI
CEZAEVİNDE KALAN ÇOCUKLAR ÖRNEĞİNİN EKŞİ
SÖZLÜK'TE SUNUMU**

*REPRESENTATION of CHILD ABUSE on SOCIAL NETWORKING PLATFORMS:
PRESENTATION of CHILDREN STAYING in POZANTI JUVENILE HALL on 'EKŞİ
SÖZLÜK'*

Doç. Dr. Ahsen ARMAĞAN

Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, Basın İşletmesi ve Ekonomisi Anabilim Dalı

Dr. Şadiye DENİZ

Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, Genel Gazetecilik Anabilim Dalı

Abstract

Child abuse is a concept which has different dimensions such as physical, sexual, emotional and economic. As the other issues about children, child abuse also is a sensitive issue that should be considered in the context of the children rights and childhood. International documents on the children rights make not only states but also citizens, families and media responsible for save of children rights. Therefore, social networking platforms on the internet is not a free space from sensitivity should be shown on children rights. Main purpose of this study is to discuss in what ways child abuse is discussed on social networking platforms. For the theoretical part of the study; meanings assigned to children throughout the historical development process, child abuse, children's rights, internet as a new and pluralist public space and ideas on the representation of children were analyzed through an analytical point of view.

As for the method and practice part of the study how the abuse/rape and violence claims about the children in Pozantı Juvenile Hall which remained on the agendas of both press and politics were represented on Ekşi Sözlük was analyzed through T. Van Dijk's discourse analysis method.

Keywords: Child abuse, children's rights, public space, discourse analysis.

Öz

Çocuk istismarı, fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik boyutları olan çok yönlü bir kavramı ifade etmektedir. Çocukları ilgilendiren her konuda olduğu gibi, istismar olayı da çocuk hakları ve çocukluk durumu göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi gereken hassas bir konudur. Çocuk hakları konusundaki uluslararası belgeler, hakların sağlanması ve korunması konusunda sadece devlete değil, vatandaşlara, ailelere ve medya gibi toplumun farklı katmanlarına da görevler yüklemektedir. Bu sebeple internetteki sosyal paylaşım platformlarını çocuk hakları konusunda gösterilmesi gereken hassasiyetten azade bir alan olarak göremeyiz. Bu çalışmanın temel amacı; çocuk istismarı olayının sosyal forum sitelerinde hangi çerçevelerde tartışıldığını ele almaktır. Çalışmanın kuramsal kısmında, tarihi gelişim süreci içinde çocuğa yüklenen anlamlar, çocuk istismarı, çocuk hakları, yeni ve çoğulcu kamusal alan olarak internet ve çocuğun temsili ile ilgili düşünceler analitik bakış açısıyla irdelenmiştir.

Çalışmanın yöntem ve uygulama kısmında ise, basın ve siyasetin gündeminde uzun süre önemli bir yer tutan Pozantı Cezaevinde kalan çocuklara ilişkin gerçekleştirildiği iddia edilen taciz/tecavüz ve şiddet iddialarının Ekşi Sözlük'te nasıl sunulduğu T. Van Dijk'in söylem analizi yöntemi ile incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocuk istismarı, çocuk hakları, kamusal alan, söylem analizi.

Giriş

Çocuğun fiziksel, psiko-sosyal gelişimini olumsuz etkileyen her türlü tutum ve davranış örüntüsü olan istismar olgusuna tarihin her evresinde ve her kültürde rastlanmaktadır. Literatür tarandığında, fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik istismar türleri üzerinde yoğunlaşıldığı dikkatleri çekse de, günümüz farklılaşan koşullarının neden olduğu yeni kabileci ve köktenci eğilimlere bağlı olarak yaşanan ideolojik istismar ve yeni teknolojik ortama koşut olarak karşılaşılan medya istismarı da üzerinde titizlikle durulması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocuklar yetişkinlerin ve kurumların kendilerine biçtikleri ve kurguladıkları bir dünyada yaşamaktadırlar. Çocuğun paternalist yaklaşımdan azade, birey olarak kendi varoluş koşullarının ayırdına varabilmesi ancak öz belirlenmecî yaklaşımlarla diğer bir ifade ile hak sahibi olma ve bunu özgür bir ortamda özgürce dillendirebilmesi ve savunmasıyla sağlanabilir. Bu konuda karşılaşılan hak ihlalleri ancak aile, eğitim kurumları, sivil toplum örgütleri, devlet, akademik birimler, hukuk sistemi ve medyanın işbirliği ile giderilebilir. Çocuk hakları konusundaki belgelerin en önemlisi olan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, taraf olan ülkelere, haklar ve hakların uygulanamamasından doğan yükümlülükler ile ilgili kurallar getirmesine rağmen, uygulamada bazı çekinceler ve aksaklıklarla karşılaşmaktadır.

Çağcıl iletişim ortamı yaratan internetin farklı kamusal alanlar yaratarak; toplumsal katmanlardaki muhalif sesleri duyurmada ve streotipleştirilip ötekilenen çocukların görünürlük kazanıp, haklarını özgürce savunmada, kamuoyu yaratma ve karar sürecine katılabilmeye büyük destek sağlayacağı düşünülmektedir. İnternetin bu işlevini yerine getirip getirmediğini sınamak amacıyla da, bu çalışmada bir sosyal paylaşım platformu olan Ekşi Sözlük'te çocuk istismarına ilişkin Türkiye gündeminde önemli bir yer tutan Pozantı Cezaevinde kalan çocuklar olayının hangi çerçevelerde sunulduğu T. Van Dijk'in söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Çocukluk Hali, İstismar ve Çocuk Hakları Kavramları

Çocukluk genel olarak tarih ve kültürler üstü bir kategori olarak algılansa da, antropolog ve sosyologların yaptığı araştırma sonuçları onun ontolojik gerçekliğini betimlemekte ve bu algısal yanılığını değiştirmektedir. Marshall (1999)¹, çocukluğun farklı tarihsel dönem ve farklı kültürlerle göre değişik özellikler gösterdiğini belirtirken, çoğu tarihçi gibi Philip Ariès² de bu düşünceyi paylaşmakta ve çocukluğun ancak 17. yüzyılda epistemolojik olarak kavramsallaştırıldığını, büyüklerle aynı kategoriye konulmaktan ve minyatür insan algısından uzaklaşıldığını ifade etmektedir.

Tarihi süreç içinde çocuğa yüklenen anlamlar çoğu zaman olumludan çok olumsuz olmuş ve çocuk bir istismar öznesi olarak konumlandırılmıştır. Örneğin Antik Yunan ve Roma uygarlık döneminde çocuk eril otorite altında alınıp satılabilen, sömürülüp ezilen, sakat bırakılıp öldürülebilen bir nesne olarak görülmüş, Orta Çağ'daki skolâstik düşünce sisteminde günahkâr bir varlık olarak algılanmıştır. Bu dönemde, çocuğun saflık ve iyiliğe yatkınlığı, onun zayıflık ve erdemsizliğine bağlanmıştır³. Rönesans, Reform ve Aydınlanma Çağı ile birlikte çocuğa karşı bakış açısı daha ılımlı hale gelmiş, Sanayi Devrimi ile de burjuva ailelerin çocuğa gösterdiği yakınlık kimi çevrelerce çocuk eğitimi alt üst ettiği için eleştirilmiştir.

“Neil Postman ‘Çocukluğun Yok Oluşu’ başlıklı kitabında, çocukluğun keşfedilmesi ve ortadan yok olmasına ilişkin iki temel düşünce ortaya koymaktadır. Çocukluk fikrinin ortaya çıkışını tarihsel süreç içinde irdeleyen Postman, görüşlerini, iletişim teknolojisinin gelişiminin sosyo-kültürel etkileri çerçevesinde ileri sürmektedir. Çocukluğun yeni zamana ait bir tasarım olduğunu söyleyen Postman, 13. - 16. yüzyıllar arasında çocukluk tasarımının yavaş yavaş ortaya çıktığını ve 150 yıl önce, somut bir kavram olarak kendini gösterdiğini belirtmektedir. Postman, çocukluk fikrinin Rönesans'ın en büyük ve belki de en insanı buluşu olduğunu söylemektedir.”⁴

Modernleşme sürecine koşut olarak, ulus devlet içinde çocuk algısının iyiye evrildiği belirtilse de, sistemin tek tipleştirici, merkezci baskısı altında çocukluk Foucault'nun da belirttiği gibi (2000)⁵, yetimhane, işlah evleri, yatılı okulların disiplininin formasyonu altında biçimlenmiş ve yeni bir çocukluk kategorisi oluşmuştur. Foucault bu dönemin, entelektüel özgürleşmeye olan inançtan ziyade, insan davranışlarını disipline etme kararlılığında olduğunu belirtir.

Günümüzde çocukluk, sosyal ilişkilerle karakterize edilen düşünceler, imge tasarımı ve sosyal kodlardan oluşan bir kurgu olarak görülmektedir⁶. Farklı bir anlatımla söyleysel ve

¹ Gordon Marshall, **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999.

² Phillippe Ariès, “Centuries of Childhood”, **Toward A Sociology of Education**, Ed. John Beck & Chris Jenks & Nell Keddie & Michael F.D. Young, Transaction, Inc. New Jersey, 1976, s. 37 – 48.

³ Mine Tan, Çocukluk: Dün ve Bugün, **Toplumsal Tarihte Çocuk**, Sempozyum 23-24 Nisan 1993, Tarih Vakfı Yayınları, Haz. Bekir Onur, İstanbul, 1994, s. 22.

⁴ Füsün Alver, “Neil Postman'ın Çocukluğun Yok Oluş Sürecinde İletişim Teknolojisi Eleştirisinin Eleştirisi”, **İletişim Araştırmaları**, 2004, 2(2), s. 130. Adı geçen kitap için Bkz. Neil Postman, **Çocukluğun Yokluğu**, Çev. K.İnal, İmge Yayınları, Ankara, 1995.

⁵ Michel Foucault, **Hapishanenin Doğuşu: Gözetim Altında Tutmak ve Cezalandırmak**, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2000.

⁶ A. James & A. Proust, **Constructing and Reconstructing Childhood**, Falmer Press, London, 1990, s. 386.

söylemsel olmayan pratikler yolu ile disipline edilmesi gereken ve iktidarın gündelik yaşam pratiklerinin her dokusuna yayılan panopticon özelliği ile sürekli gözlenirlik hali yaratılan bir çocukluk doğası yaratılmıştır. Modern dünyada hem olumsuz yaşam koşullarının hem de siber uzamın kuşattığı ve kutsadığı çocukluk, Jean Baudrillard'ın da uyardığı gibi⁷ günümüzdeki toplumsal ve politik düzen içerisinde çizgi dışı sapmaya yönlendirilerek, istismar yelpazesinin farklılaşmış boyutu içinde kaybolup gitmekte ve özgüllüğünü yitirmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi çocukluk algısı her tarihi evrede, her kültürde sistemin yapı ve dinamikleri dikkate alındığında olumludan çok, olumsuz yüklemelere maruz kalmıştır. Bu olumsuz yüklemeler ise çoğu zaman, çocuğun araçsallaştırılarak bir istismar nesnesi olarak konumlanması şeklinde ortaya çıkmıştır. İstismar hukuki tanımda; sömürme, kötüye kullanma, yaralama ve işletme anlamına gelmektedir. Çocuk istismarı çok genel olarak, erişkinler ya da toplumsal kurumlar tarafından çocuğa yöneltilen, profesyonel kişilerce ve toplumsal normlarca kabul edilemeyen uygunsuz ve hasar verici nitelikli olan ve çocuğun gelişimini kısıtlayıp engelleyen her türlü eylem ya da eylemsizliklerin tümü olarak tanımlanabilir⁸. Dünya Sağlık Örgütü de bir yetişkin tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan ve çocuğun sağlığını, fiziksel ve psiko-sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen davranışları çocuk istismarı olarak tanımlamaktadır. Çocuk istismarı fiziksel, cinsel ve duygusal istismar ile ihmal şeklinde olabilir⁹. Bir eylem o eylemi gerçekleştirenin niyetine göre değil, çocuk üzerinde yarattığı etkiye göre istismar teşkil etmektedir. Bu bağlamda eylem ve eylemsizliklerin sonucu olarak çocuğun, fiziksel, cinsel, psikolojik ve sosyal açıdan zarar görmesi ve güvenliğinin tehlikeye girmesi belirlemektedir¹⁰. Travmatik ve psikosomatik sonuçlar yaratan bu durum, hukuki, gelişimsel, tıbbi ve kamusal boyutları olan ve interdisipliner yönü ile ele alınıp düşünülmesi, ona göre strateji ve politika saptanılmasını gerektiren bir ön koşul sunar.

Günümüzde pek çok çocuk istismarı türünden söz etmek olanaklıdır. Bu istismar türleri birbirleri ile geçişken özelliğe sahip olup, çoğu zaman birkaç tanesi bir arada gözlemlenebilir. Fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar ve çocuğun ihmali bu istismar türleri arasında sayılabilir¹¹. Bunlara ekonomik istismar, medya istismarı ve ideolojik istismarı da eklemek mümkündür. Bu istismar türlerinden konumuz açısından en önemli olanı medya istismarı ve ideolojik istismardır. Medya istismarı; çocuklara ilişkin haber öykülerinde ve medya metinlerinde, tiraj, dikkat çekme, medya sahipliği gibi nedenlerle basın etik ilkeleri ihlal etmesi, çocuk haklarını göz ardı edici tutumlar içerisine girmesi, çocuğunu ahlaki, zihinsel ve psikolojik gelişimini olumsuz etkileyecek yayınlar yapmasını ifade etmektedir. İdeolojik istismar ise; çocuğun çocukluk gerçeğinin dışlanarak, farklı grup, fraksiyon, kurum ya da kuruluşlar tarafından ideolojik bir görüşün yayılması için araçsallaştırılmasını ifade etmektedir. Bu çalışmanın konusu itibarıyla en çok üzerinde durulacak istismar türü ideolojiktir. Çalışma örneklemini politik boyutu olan ve bu bağlamıyla ele alınan bir konudur.

Farklı istismar türleri çoğu zaman bir arada gözlemlenmektedir. Çocuk hangi istismar türüne maruz kalırsa kalsın hasar çok ağır olmakta, telafisi çok güçleşmekte, travmatik ve trajik sonuçlarla karşılaşmaktadır. Kişilik travmaları, anksiyete, korku, öfke, çatışma, şiddet, saldırganlık gibi duygusal yoğunluğu düşük davranış örüntüsü kadar, performans yitimi, dikkat

⁷ Jean Baudrillard, **Tüketim Toplumu**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1997, 155 – 187.

⁸ Ercüment Aksoy & Gürsel Çetin & Mehmet Akif İnanıcı & Oğuz Polat & M. Şevki Sözen & Fatih Yavuz, “**Çocuk İstismarı ve İhlali**”, <http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html>, (27.09.2012).

⁹ WHO, “*Child Abuse and Neglect by Parents and Other Caregivers*”, **World Report on Violence and Health**, Ed. Etienne G. Krug & Linda L. Dahlberg & James A. Mercy & Anthony B. Zwi & Rafael Lozano, Genava, 2002, s. 59-60. Bülent Kara & Ümit Biçer & Ayşe Sevim Gökalp, “*Çocuk İstismarı*”, **Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi**, 47, 2004, s. 140.

¹⁰ Aksoy v.d., **a.g.k.**

¹¹ Aksoy v.d., **a.g.k.**, Kara v.d., **a.g.k.**, 142-144.

dağınıklığı, bağımlılık, dıştan kontrole inanç, uyumsuzluk, öğrenme güçlüğü gibi bilişsel patolojilerle de karşılaşmaktadır. İstismarın önüne geçecek politikaların saptanmasında devlete olduğu kadar sivil toplum örgütlerine, hukuka, eğitim kurumlarına, kamuoyuna, kitle iletişim araçlarına ve kurumlara büyük sorumluluk düşmektedir.

Çocuk istismarı ve çocuğa ilişkin her türlü konunun çocuk hakları bağlamında ele alınması gerekmektedir. Çocuk hakları, çocuğun bir şeyi özgürce yapabilmesi ya da başkalarından bir şeyi yapmalarını ya da davranmalarını talep etme yetkisidir. Bu bağlamda da, evrensel standartlar göz önünde bulundurularak iç hukuk sistemleri buna uyarlanmak durumundadır. Çocuk Haklarına ilişkin prensiplerin uluslararası bağlayıcı bir sözleşme haline dönüştürülmesi, Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 1989 yılında onaylanan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile olmuştur. Türkiye tarafından 1990 yılında imzalanan sözleşme, 1995'te uygulanmaya başlamıştır. Çocuk Hakları Sözleşmesi, tüm 18 yaşına kadar olan çocukluk sürecindeki kişileri hak özneleri olarak ele almaktadır. "Sözleşme, çocuklara sivil, sosyal ve siyasal hakların birbirini tamamladığı bir yurttaşlık anlayışı ile yaklaşmaktadır. Çocuğun öncelikli yararının amaçlanması, çocuklara yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması ve çocukların kamusal alana özgür iradeleri katılmalarının sağlanması ÇHS'nin temel prensiplerindedir¹²." 54 maddeden oluşan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, taraf devletlerce hukuki açıdan değiştirilemez temel standartları ve normları içermektedir. Belge çocukların, nerede doğduklarına, cinsiyetlerine, kim olduklarına, sosyo - kültürel kökenlerine, dil ve dinlerine bakılmaksızın tüm çocukları aynı haklar kapsamında ele almaktadır. Sözleşmenin en temel prensipleri, çocuğun yaşamı ve gelişmesi, çocuğun korunması, çocuklara yönelik her türlü ayrımcılığın önlenmesi ve çocuğun kamusal katılımı ya da çocukların medyaya katılımıdır¹³. ÇHS'nde ön plana çıkan dört unsur vardır. Bunlar; 18 yaşından küçük herkesin çocuk olduğu ve her çocuğun bir birey olarak hak ve özgürlüklere sahip olduğu, çocuklar arasında ayrımcılık yapılmasının yasak olduğu, çocuğun yararına birinci öncelik verilmesi gerektiği ve çocuğun görüşünün alınması ve katılımının sağlanmasının gerekliliğidir¹⁴. Çocuk hakları alanında bağlayıcılığı ve kapsayıcılığı bakımından geniş kapsamlı bir uluslararası sözleşmenin olması çok önemlidir. ÇHS'ne kadar pek çok ülkede çocuklara karşı yaklaşım erişkin yaklaşımdan farklı değildi. Çocukluk özel bir durum olduğu ve özel düzenlemeler gerektirdiği için haklarının korunmasında, çocuk suçluluğunda buna uygun kanunların yapılması bu sözleşme sayesinde olmuştur. Bu durum çocukların yasal haklarının korunmasını sağlamakla birlikte, çocuk hakları konusundaki toplumsal bilinç düzeyini dönüştürecek kültürel, toplumsal düzenlemelere de ihtiyaç vardır.

Kamusal Alan Kavramı ve İnternetin Yeni Bir Kamusal Alan Yaratma İşlevi

Kamusal alan tartışmaları, demokratik yaşamın temel güvencesi olması nedeni ile her zaman güncelliğini korumuştur. Literatürler tarandığında kamusal alan konusunda farklı modeller geliştirildiği dikkat çekmektedir. Seyla Benhabib, Batı politik düşüncesi içinde biçimlenen üç kamu alanı kavramına ulaşmaktadır:

"İlk olarak Hannah Arendt'in görüşlerinde temellendirilen Cumhuriyeti ve sivil yaşamı erdeme dayandıran geleneklerde ortak olan kamu alanı anlayışı olan agonistik

¹² Artun Avcı, "Çocuk Haklarının Medya Boyutu: Sözleşmeler ve Yasal Düzenlemeler", **Çocuk Hakları ve Medya**, Haz. Mustafa Ruhi Şirin, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2011, s. 91.

¹³ Avcı, **a.g.m.**, s. 90.

¹⁴ Y. Onat & S. Akça, "Çocuk ve Habercilik", **Çocuk Odaklı Habercilik**, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2007, s. 75-76.

(tartışmacı) ve birleşimsel görüşü belirtir. İkinci model Kant'la başlayan ve liberal geleneğin adil ve istikrarlı kamu düzeni anlayışıyla biçimlenen legalistik kamu alanı modelidir. Son olarak Habermas'ın içinde yer aldığı söylemsel kamu diyalogu modelidir¹⁵.”

Bu çalışmanın kuramsal ve uygulama izleğinde temel alacağımız kamusal alan modeli; Jürgen Habermas'ın iletişimsel kamusal alan modelidir. Habermas, kamusal alan kavramının ve mekânlarının tarihsel süreçte geçirdiği dönüşümden söz etmekte ve kamusal alanı, “bilgi ve fikirlerin serbest akışı yoluyla siyasal iradenin olduğu kurumsal alan olarak tanımlamaktadır. Kamusal alan, ortak fayda açısından önemli olan konularda görüşlerin paylaşılabilirdiği, böylece kamuoyunun oluşabildiği toplumsal alandır ve iletişim bu alanın oluşması için bir koşul olarak belirlemektedir¹⁶.” Habermas'a göre, kamusal alan burjuva toplumunun bir ürünüydü ancak burjuvazinin ortaya çıkmasından çok önce de bir kamu ve özel ayırımından söz etmek mümkündür. Bu düşünce ile Habermas'ın kamu ve kamusal alan kavramlarından ayrı anlamlar çıkardığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Bu çalışma içerisinde kullanacağımız kamusal alan kavramı Habermas'ın burjuva toplumunun bir ürünü olarak gördüğü iletişimsel kamusal alandır. Habermas bunun ortaya çıkışını iki gelişmeye bağlamaktadır. Birinci gelişme süreli basının yükselişi, ikinci gelişme kasaba ve şehirlerdeki yeni toplumsallaşma merkezleridir¹⁷. (Öztürk; 2005: 97). Habermas'ın (2007) ‘kamunun kurumları’¹⁸ olarak bahsettiği bu merkezlerde, sanat ve edebiyatı izleyen, tüketen ve eleştiren eğitilmiş kişiler ortak faydayı ilgilendiren konular üzerine yaptıkları tartışmalarla devletten farklı ve ekonomik çıkarlardan bağımsız bir alan yaratmışlardır. Habermas, onyedinci ve onsekizinci yüzyılda, piyasanın dışında gördüğü kamusal alanın, 19. yüzyıldan itibaren medyanın ticarileşmesiyle birlikte bu özelliğinin tahrip edildiğini söylemektedir. Habermas'a göre; “19. yüzyılda okuryazarlığın kitleselleşmesi ve basının yaygınlaşmasıyla etki ve kapsamı artan kamusal alan, ticari mantığın baskın hale geldiği medyanın giderek bir siyasal manipülasyon aracına dönüşmesi, bunun sonucunda kamusal söylemin halkla ilişkilere doğru evrilmesi ve kamuoyunun endüstriyelikleşmesiyle yozlaşmaya ve daralmaya başlamıştır¹⁹.”

Habermas'ın tarihsel süreçte derin bir çözümlemesini yaptığı kamusal alan kavramını kısaca özetlersek şu özellikleri taşıdığını görmekteyiz:

“Katılım herkese açıktır. Herkesçe erişebilirlik ilk temel şarttır. Katılımda yer alan herkes eşit ve özgürdür. Konuşmalar alenidir. Katılım önündeki tüm engellerin kaldırılmış olmasını ve bu alana erişimin garanti altına alınmış olması gerekir. Kamusal alan devlet kurumlarının dışında yer alır. 6. Genel yarara ilişkin olması dışında bir gündem kısıtlaması yoktur.”²⁰

Bu kriterler bağlamında kamusal alanın ideal biçiminin yüz yüze yapılan konuşma ve tartışmalardan ibaret olduğu görülür. Ancak sanayileşme sonra oluşan büyük devletler, coğrafi bölgeler arasındaki mesafeler böyle bir tartışmayı fiziksel anlamda olanaklı kılmamaktaydı.

¹⁵ Seyla Benhabib, “Models of Public Space: Hannah Arendt, The Liberal Tradition, and Jürgen Habermas”, in Craig J. Calhoun (ed), **Habermas and Public Sphere**, Cambridge, Mass.: MIT Press, 1992, s. 73-98.

¹⁶ Özgür Uçkan, **E-Devlet E-Demokrasi ve Türkiye**, Literatür Yayınları, İstanbul. 2003, s. 29.

¹⁷ Serdar Öztürk, “Osmanlı İmparatorluğunda Kamusal Alanın Dinamikleri”, **İletişim**, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını, Sayı:21, 2005, s. 97.

¹⁸ Jürgen Habermas, **Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü**, Çev. Tanıl Bora & Mithat Sancar, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007, s. 98-117.

¹⁹ Uçkan, **a.g.e.**, s. 30.

²⁰ Ülker Yükselbaba, **Kamusal Alan Modelleri ve Bu Modellerin Bağlamları**, İÜHF C. LXVI, S.2, 2008: 251.

Siyasal sistemin 20. yüzyılda bu soruna bulduğu çözüm temsili demokrasi oldu. Ancak temsili demokrasinin de temsil kabiliyetinin yeterli olmadığı görüldüğü, dünyayı aynı ağ içinde buluşturma ve mesafeleri ortadan kaldırma yetisine sahip olan interneti yeni kamusal alan biçimi olarak karşımıza çıkardı. Habermas'ın makbul kamusal alan için, fiziksel olarak var olan yurttaşlar arasındaki iletişimi gerekli görmesi, aracısız bir şekilde devlete alternatif sivil bir paylaşım alanının oluşması için gerekliydi. Bu bağlamda internet, doğrudan, aracısız ve özgür bir paylaşım alanı olarak kamusal tartışmaların yapıldığı önemli bir mecraa haline gelmiştir.

“Habermas’ın 19. yüzyılda modern toplumda burjuva kamusal alanının oluşumunun bir aracı olarak ele aldığı gazeteler gibi, internetin de neo-liberalizmin etkisiyle hızla bireyselleşen bir dünyada bu kez küresel bir kamusal alanı yeniden canlandırması beklenmektedir. Habermas’ın kamusal alan kavramı, yeni enformasyon ve iletişim teknolojilerinin bileşkesi olan internetin topluma yayılmasıyla birlikte yeniden gündeme getirilmektedir. İnternet, kamusal alanın gazete ve radyo TV’den sonra gelen üçüncü aşama olarak görülmektedir”²¹.

İnternetin kamusal alan kavramında yarattığı dönüşüm bakımından iki görüş söz konusudur. İnternetin yaygınlaşmasına ve kullanımına liberal perspektiften bakan birinci görüş, internetin sağladığı olanaklara işaret etmektedir. Liberal yaklaşım, teknolojik gelişmeleri, kültürde ve toplumda demokratikleşmenin bir aracı olarak görür. Buna göre; her düzeyden kültürel ürün, düşünce ve fikir, tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar geniş bir yurttaş kitlesine ulaşabilir durumdadır²². Demokratikleşme ile teknoloji arasında doğrudan bir ilişki kurarak, internete olumlu bir bakış açısıyla yaklaşan iki düşünür; Harold Innis ve Marshall McLuhan’dır. “Innis, demokratik bir katılımdan söz edilecekse bunun ancak sözün aracılıdırılmadığı iletişim ortamıyla mümkün olabileceğini söylemektedir. McLuhan ise, teknolojinin iktidarı yayacağını söyleyerek iyimser bir tablo ortaya koymaktadır.”²³ İnternetle birlikte, bilginin parmaklarımızın ucunda oluşu, zaman ve mekân mevhumunu ortadan kalkması, internetin bireylerin görüşlerini özgürce tartışabildikleri, gündem oluşturabildikleri, ötekilenen ve sistem dışında bırakılan grupların seslerini duyurabildikleri, merkezin ve siyasi iktidarın denetimi dışında ve bizzat bu özelliği nedeniyle aynı zamanda iktidarı da denetleyen bir alan olması nedeniyle insanoğluna sunduğu fırsatlar başka hiçbir iletişim aracında olmadığı kadar çoktur.

İnternete eleştirel yaklaşan görüş ise; *“kitle iletişim araçlarının modern dünyada kendi rasyonalitesini politik rasyonalite haline dönüştürdüğünü, bu dönüşümün gerisinde teknolojiyi toplumsal/siyasaldan soyutlayan bir sınırlandırıcı ideolojik yapılanmanın olduğunu söylemektedir. Eleştirel yaklaşım içinde öncü rolü oynayan Frankfurt okulunun son dönem temsilcilerinden Habermas, demokratik bir iletişim biçiminin oluşturucu öğelerini kamusal alan tartışması içinde açıklarken, iletişim araçlarının siyasi ve ticari iktidarın alanı içinde kamusal alanı nasıl ortadan kaldıran bir işlev yüklendiğini açıklamaktadır”²⁴.*

²¹ Akt. Gülüm Şener, **Küresel Kapitalizmin Yeni Kamusal Alanı Olarak İnternet: Yeni Toplumsal Hareketlerin İnterneti Kullanımı**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2006, s. 73.

²² Nilüfer Timisi, **Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi**, Dost Yayınları, Ankara, 2003, s. 42.

²³ Timisi, **a.g.e.**, s. 14.

²⁴ Timisi, **a.g.e.**, s. 15.

Bu görüş interneti katılım imkânlarını arttıran bir araç olarak görmekten ziyade, hegemonik iktidar ilişkilerinin yeniden üretildiği bir yer olarak görmektedir. Çıkış noktasında ise, internet erişimindeki eşitsizlikler, internetteki bilgi enflasyonu ve manipülatif niteliğe vurgu yapılmaktadır. Her ne kadar Habermas, internetin kamusal alanı eleştirel yaklaşıyor olsa da, bu çalışmada, Habermas'ın kamusal alan tanımında ortaya çıkan, kamusal bir konuda kişilerin özgürce fikirlerini söyleyip tartışabilmesi anlamına gelen bilgi ve fikirlerin serbest akışının olması, kişilerin fikirlerini ortaya koyarken kişisel ve kurumsal ekonomik çıkar kaygısı gütmemesini ifade eden ekonomi ve piyasanın kamusal alana dâhil olmaması, kamusal alanın hükümetten ayrı, özerk, sivil bir alan oluşturmasını öngören hükümet politikalarının sistemli ve eleştirel bir biçimde denetlenmesi kriterleriyle örtüştüğü düşünüldüğü için internet ve Ekşi Sözlük yeni bir kamusal alan biçimi olarak kabul edilmiştir.

Konunun çocuklar açısından önemli bir başka boyutu da, çocukların internetten nasıl etkilendikleridir. Günümüz çocukları hızlı gelişen, kullanımı yaygınlaşan teknolojilerin yöndeşip yoğunlaştığı bir ortamda yaşamakta ve ona erişim boşluğunun yaşandığı süreçte teknolojilerden yoğun etkilenmektedir. Çocuk, pasif izleyiciden aktif izleyiciye dönüşmüş ve geleneksel medyadan farklı olarak, denetimsiz mesajların da etkisi altına girmiştir. Kendisi de içerik sağlayıcı konumda olan çocuklar, istedik içeriklerden çok istenmeyen içeriklere de merak salmaktadır. Elektronik ortamda kullanılan dil, çocuk haberlerinin dramatik kurgulanışı, etikten uzak görüntüler çocuğun gerçeklik algısında yanılsamalara neden olmaktadır. Özellikle çocuğun reklam dünyasında ve yarışma programlarındaki tüketim nesnesi olarak araçsallaştırılması, çocuğun benliğini parçalı ve kurgusal hale getirerek sanal âlemin gösteri dünyasında yerini almaya sürükleyebilmektedir. Medyanın panopticon dünyasında çocuk, mağdur ya da sanık olarak etiketlenmekte, stereotipleştirilip etik ilkeler çiğnenerek ona ait ikonlar yaygınlaştırılmaktadır. Diğer yandan internet, bireysel ve küresel düzlemde iletişime destek vererek çocuk haklarının savunulmasında, korunmasında ve geliştirilmesinde pozitif işlev görmektedir. Bu yolla çocuklar kendi haklarının ihlallerini savunabilmekte ve kamuoyu oluşturabilmekte, kendi haklarıyla ilgili diğer çocuklarla iletişim kurabilmekte, dünyadaki çeşitli projelere katılabilmekte ve karar süreçlerini katılım yolu ile etkileyebilmektedir.

Araştırmanın Konusu ve Yöntemi

Bu çalışmada basın ve siyasetin gündeminde uzun süre önemli bir yer tutan Pozantı Cezaevinde kalan çocuklara ilişkin gerçekleştirildiği iddia edilen taciz/tecavüz ve şiddet iddialarının Ekşi Sözlük yazarları arasında nasıl konumlandırıldığı incelenmiştir. Çalışmanın temel amacı çocukların cinsel istismarı olayının sosyal forum sitelerinde hangi çerçevelerde tartışıldığını ele almaktır. Bu bağlamda çocuklara yönelik cinsel istismar ve taciz olaylarında konunun çocuk hakları, devletin sorumluluğu, sosyal hizmetler ve rehabilitasyon gibi ana bağlamlarından saptırıldığı varsayımından hareket edilmektedir. Bu varsayımı sınamak için örneklem olarak kamuoyunda geniş yankı uyandıran Pozantı cezaevinde kalan çocuklara ilişkin olay seçilmiştir. Çocuk istismarının kurbanlaştırma, ötekileştirme, yaftalayıcı dil kullanma gibi farklı temsil biçimleri, istismarın çocuk hakları ve çocukluk durumu bağlamında ele alınmasını ve gündemde tutulmasını önlemektedir. Pozantı cezaevi olayının da, istismar dışında önemli bir siyasi boyutu vardır, iddia sahibi çocuklardan bir kısım Mersin'de yasadışı eylemlerde polise taş ve molotof kokteyli attıkları iddiasıyla tutuklanıp, cezaevine konulmuştur. Bu nedenle olayın, Ekşi Sözlük'te, çocuk hakları ya da çocukluk üzerinden değil, mikro milliyetçi çerçevelerde nefret söylemi gibi siyasi boyutlarıyla tartışıldığı ve istismar dışında etnik köken gibi bir aidiyet biçiminin söz konusu olması durumunda çocukluk durumunun unutulduğu varsayılmaktadır.

Çalışmada örneklem olarak yazılı basın ya da televizyon gibi kitle iletişim araçları yerine bir sosyal forum/paylaşım platformu olan Ekşi Sözlük tercih edilmiştir. Gelişen internet

teknolojisiyle birlikte günümüzde artık sosyal paylaşım siteleri kamuoyunun önemli biçimlendiricilerinden biri olarak kabul edilmektedir. Eleştirel paradigmanın öne sürdüğü gibi medya sahipliği, tekelleşme, habercinin ideolojisi, toplumun genel kanaati gibi unsurlar nedeniyle haberin objektifliğinin tahrip edildiği ve haber öykülerinin her görüşe yer vermeyen manipülatif nitelikte kurulduğu ön kabulünden hareket edilirse, sosyal paylaşım platformlarının görece özgür bir alan sunduğunu söylemek mümkündür. Her görüşün rahatlıkla ifade edilebilmesi, tartışılan olayla ilgili toplumda hâkim olan kanaati makro ve mikro düzeyde görmeyi sağlamaktadır. Bilgi ve fikirlerin serbestçe tartışılması olanakları yanında sosyal paylaşım platformlarının resmi söylemin dışındaki görüşlerin temsil edilmesine olanak sağlaması ve artık kamusal kararları etkileyebilecek güce erişmesi, bu siteleri yeni bir kamusal alan biçimi yapmaktadır. Ekşi Sözlük de, bir önceki başlıkta bahsedilen Habermas'ın kamusal alan özelliklerini taşıması itibarıyla örneklem olarak seçilmiştir.

Çalışmada, klasik kitle iletişim araçları dışında bir iletişim aracının örneklem olarak seçilmesinin nedenlerinden biri yukarıda da belirtildiği gibi toplumsal temsil, kimliklendirme ve kamuoyunun genel bir fotoğrafı çekme anlamında sosyal paylaşım sitelerinin önemli bir mecraa haline gelmesidir. İkinci neden ise; sosyal paylaşım platformlarının, çalışmamızın örneğinde Ekşi Sözlük'ün, en çok ziyaret edilen web sayfaları arasında yer almasıdır. Bu durum, buradaki temsil biçimlerini en az ana akım medyadaki kadar önemli kılmaktadır. Ekşi Sözlük, muadili siteler arasında en çok ziyaret edilen Türkçe sitedir²⁵. Sözlük siteleri arasında birincidir, bunun yanında Türkiye'de en çok tıklanan site sıralamasında 26. olarak, pek çok haber portalını ve sosyal paylaşım sitesini geride bırakmıştır. Pek çok siyasetçi, sanatçı, medya mensubu, akademisyen, tartışmalı konularda kamuoyunun ne yönde olduğunu tespit edebilmek için Ekşi Sözlük'ü baz alabilmektedir. Ekşi Sözlük, Sedat Kapanoğlu tarafından 14 Şubat 1999'da kurulmuş ve daha çok bireysel görüşlerin yazıldığı sanal bir sözlüktür. Yazarlar entry adı altında bahsetmek istedikleri her konuya dair başlık açabilmekte ve böylece bir tartışma platformu oluşabilmektedir. İlk başlarda 300 kişilik yazar sayısına sahipken günümüzde 37 bin yazarı, 416 bin çaylak yazarı, 517 bin kullanıcısı vardır. Sözlüğe bu güne kadar girilen entry sayısı, 15 milyon civarındadır ve Sözlük'te toplam 2,5 milyon civarında farklı başlık açılmıştır²⁶.

Ekşi Sözlük'ün tercih edilmesinin üçüncü nedeni; Ekşi'nin geleneksel bir sözlük işlevinin ötesinde bir sosyal paylaşım platformu olmasıdır. Sözlük klasik anlamda; "bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren eser"²⁷ olarak tanımlanmaktadır. Ekşi Sözlük, birkaç bağlamda klasik sözlük tanımlamasının dışına çıkmaktadır. Birincisi, Ekşi Sözlük sadece kelime ve deyimlerin açıklanmasına dayanmayan, gündemdeki toplumsal ve siyasal sorunların tartışıldığı bir platformdur. Bu yönüyle de hem kendisi politize olan, hem de kullanıcılarının politizasyonunu sağlayan bir araçtır. İkincisi, klasik bir sözlükte yer aldığı gibi kelime ve deyimlerin anlamlarını, tanımlarını vermektedir ancak bu anlam ve tanımlar herkesçe kabul edilen genelgeçer anlam ve tanımlar değildir. Bunlar, öznel, tamamen yazarların görüşlerini yansıtmaktadır. Bu nedenle de genel geçer tanımlamaların dışında, her yazarın o kavramı nasıl algıladığına dair farklı görüşler bulunmaktadır. Üçüncüsü, Ekşi Sözlük, resmi söylemin dışında sivil söylemin kurulduğu

²⁵ <http://www.alexa.com/topsites/countries;1/TR>, (10.04.2012).

²⁶ www.eksisozluk.com, 10.04.2012.

²⁷ <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, 10.04.2012.

önemli bir yerdir. Tartışmalı konularda, tarihsel konularda, resmi söylemde yer almayan pek çok bilgi ve dokümana buradan ulaşmak mümkündür.

Ekşi Sözlük'te konuya dair girişler T. Van Dijk'in söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Söylem analizi makro ve mikro olmak üzere iki temel çözümlenmeye dayanmaktadır. Makro yapı; "üst başlık, başlık, alt başlık, spot ve haber girişleri ile ana olayın ele alışı biçimi, bağlam ve ardalın bilgilerini içerebilir. Olayın taraflarının sözlü tepkileri makro çözümlenmenin son kısmını oluşturmaktadır"²⁸. Mikro yapı sözcük seçimleri, söz diziminden oluşmaktadır. Mikro yapı, söz dizinsel yapının, kelimeler arası bölgesel uyumun, kelime seçimlerinin ve haberin retorik yapısının çözümlenmesinden oluşmaktadır²⁹. Söylem analizi, Türkiye'de yapılan çalışmalarda genellikle gazete haberlerinin incelenmesinde yaygın olarak kullanılmaktadır ancak yöntem her türlü söylemdeki iktidar yapısının ve ideolojik arka planın analizine ilişkindir³⁰. Bu çalışmada da, yöntem Ekşi Sözlük'te entry'lerin incelenmesinde kullanılmıştır. Örneklem, kişisel yorumlara dayanan bir sosyal paylaşım platformu olduğu için, çalışmada söylem analizinin tüm boyutları kullanılmamıştır, makro boyutun, ana olayın ele alınış biçimi, olay taraflarının değerlendirmeleri, ardalın/bağlam bilgisi aşamaları, mikro boyutun ise kelime seçimleri ve retorik bilgileri kısmı kullanılmıştır. Çalışma, Ekşi Sözlük'ün kamuoyunun bir görüntüsü olduğu varsayımından hareketle, çocuk istismarı ana olayında çocuk hakları ve insan hakları gibi konulara değinilip değinilmediğini, olayın tarafları olarak çocukların görüşlerine yer verilip verilmediğini, kelime seçimlerinde ayrımcı/ırkçı bir dil kullanılıp kullanılmadığını incelemeyi amaçlamaktadır.

Pozantı Cezaevinde Kalan Çocuklar Olayının Ardalanı

Kamuoyunda Pozantı çocukları olarak bilinen Pozantı Cezaevi'nde gerçekleşen olayları şu şekilde özetlemek mümkündür; Adana'nın Pozantı ilçesindeki 282 kişi kapasiteli Pozantı M tipi Çocuk Cezaevi'ndeki kalan tutuklular arasında yer alan ve yaşları 13-17 arası değişen 7 çocuk, cezaevinde tecavüz, taciz, dayak ve işkenceye maruz kaldıklarını iddia ettiler ve Şubat 2012'de bu olay medya aracılığıyla kamuoyuna yansıdı. Bunun üzerine savcılık soruşturma başlattı. Adalet Bakanlığı yaptığı açıklamada, gerekli kişiler hakkında soruşturma açıldığını ve cezaevinin kapatılacağını bildirdi. Olayın medyada geniş yer bulması ve siyasi bir boyutunun olması kamuoyunda geniş yankı uyandırdı. İddia sahibi çocuklardan bir kısmı Mersin'de yasadışı eylemlerde polise taş ve molotof kokteyli attıkları iddiasıyla tutuklanıp, cezaevine konulmuştu. Mecliste grubu bulunan tüm siyasi parti liderleri bu konuda devletin ve hükümetin ihmali eleştiren açıklamalar yaptı. Sivil toplum kuruluşları, Cumhurbaşkanı ve sanatçılar da konuya duyarlılıklarını dile getiren açıklamalar yaptılar. Siyasi partilerin temsilcileri, İnsan Hakları Derneği cezaevini ziyaret etti. CHP konuyla ilgili geniş kapsamlı bir rapor hazırladı, BDP milletvekili Ertuğrul Kürkçü de çocuk haklarına vurgu yapan bir rapor hazırladı. BDP, siyasi nedenlerle tutuklu olan bu çocukların salıverilmesini ve ailelerine teslim

²⁸ Zerrin Ertan Keskin, "Türkiye'de Haber İncelemelerinde van Dijk Yöntemi", Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi, Der. Çiler Dursun, Elips Yayınları, Ankara, 2004, s. 292-293. Teun A. Van Dijk, "Critical Discourse Analysis", **Handbook of Discourse Analysis**, Eds. Schiffrin D., Tanen D., Blackwell Publishers: Hamilton H.E, 2001, s. 354.

²⁹ Teun A., Van Dijk, **News as Discourse**, Lawrence Earlbaum Associates Publishers, Hillsdale, 1988, s. 59-94.

³⁰ Zira eleştirel söylem analizi yöntemini geliştiren T. Van Dijk'in en önemli çalışmalarından biri, bu yöntemle göçmenlere ilişkin olarak parlamentoda yapılan konuşmaları incelemesidir. Bu çalışmada göçmenlere ilişkin konuşmaların ardalanında ortaya çıkan ırkçılığı ortaya çıkarmıştır. Bkz. Teun A. van Dijk, **Ideology and Discourse: A Multidisciplinary Introduction**,

<http://www.discourses.org/UnpublishedArticles/Ideology%20and%20discourse.pdf>

http://ege.academia.edu/SelviSenel/Papers/1060996/Teun_Van_Dijk_-_Soylem_ve_Ideoloji,

(10.04.2012),

edilmesini talep etti. Bu olay, ana akım medyada “'taş atan çocuklar' olarak bilinen çocukların cinsel taciz ve tecavüze maruz kaldıkları iddia edildi”³¹, “Pozantı mağduruna KCK'dan Tutuklama”³², “Kürkçü: Çocuklara Bayrak Öptürülüyor”³³, “O Muhabirler Gözaltında”³⁴, “Pozantı Cehennemi”³⁵ başlıklarıyla yer aldı. Bu arada, haberi yapan Dicle Haber Ajansının 3 muhabiri Terörle mücadele şubesinde yapılan operasyonla gözaltına alındı, BDP bu gözaltına alınma olayının Pozantı Cezaevi haberiyle ilgisi olduğunu iddia etti. Bugün iddia sahibi çocuklardan bir kısmı tahliye oldu, Cezaevinde kalan diğer çocuklar da başka cezaevlerine nakledildi.

Araştırmanın Bulguları

Pozantı Cezaevi'nde kalan çocuklara yönelik taciz ve şiddet iddialarına ilişkin olarak, 25 Şubat 2012 ile 14 Mart 2012 tarihleri arasında 19 günlük bir zaman diliminde Ekşi Sözlük'de yer alan girişler incelenmiştir. Konuyla ilgili 6 başlık açılmış ve 144 entry (giriş) girilmiştir. Açılan başlıklar şunlardır:

- *Ertuğrul Kürkçü'nün Pozantı cezaevi raporu,*
- *Pozantı Cezaevini UNICEF'e bildiriyoruz,*
- *Pozantı Cezaevi,*
- *Binlerce Pozantı,*
- *Pozantı Cezaevinde Cinsel Şiddet,*
- *Taş Atan Çocukları Tecavüzle Cezalandıran Devlet.*

Söylem çözümlemesinin makro boyutunda ana olayın ele alınış biçimi, ardalan ve bağlam bilgisi, olayın tarafları aşamaları incelenmiştir. Öncelikle Pozantı'da kalan çocuklara cinsel istismar ana olayının hangi bağlamlarda ele alındığı incelenmiş ve girişlerde 4 temaya rastlanmıştır. Bu temalar şunlardır: *Devletin ihmali eleştiren ve sorumluluğuna vurgu yapan girişler, Milliyetçi ve ırkçı söyleme dayanan ve olayın siyasi yönüne vurgu yapan girişler, Çocuk hakları/ insan hakları bağlamında yazılan girişler, olayın gerçekliğine inanmayan girişlerdir.* 144 girişten 51 âdeti olayın gerçekliğine inanmakta ve zulüm, rezalet, utanç, vicdansızlık, insanlık ayıbı gibi insanlığa dair kelimelerle olayı nitelemektedir. 20 adet girişte tamamen milliyetçi ve ırkçı temalar işlenmiştir. 13 girişte çocuk ve insan hakları, 40 girişte de devletin sorumluluğuna ve ihmeline vurgu vardır.

Ana olayın ele alınış biçimi bakımından birinci tema; *olayın gerçekliğine inanan ve devletin bu konudaki ihmeline dikkat çeken girişlerdir.* Bu tema bağlamında, çocukların cinsel istismarı olayının ileride topluma daha büyük zararlarla döneceği, olayın trajikliği ve insanlıkla bu olayın bağdaştırılamayacağı, devletin ihmali ve sorumluluğu vurgulanmaktadır. Pek çok sözlük yazarı, girişlerinde olayı nitelemek için ‘insanlık suçu’, ‘yazık’, ‘günah’, ‘utanç günü’, ‘vicdansızlık’, ‘zulüm’, ‘rezalet’, ‘insanlıktan nasibini almamış’, ‘insanlık ayıbı’ kelimelerini kullanmıştır. Devletin ihmali en çok vurgulanan konulardan biri olmuştur. Bir girişte; “*güzel ülkemde özel yetkili savcı, özel yetkili başbakandan sonra özel yetkili tacizcilerde oluşmaya başladı*”³⁶ denilerek tacizin gerçekleşmesinde devlet görevlilerinin rolü vurgulanmıştır. Bir

³¹ Milliyet, 25.02.2012.

³² Hürriyet, 08.03.2012.

³³ Milliyet, 09.03.2012.

³⁴ Milliyet, 06.03.2012.

³⁵ Milliyet, 03.03.2012.

³⁶ bavyerali, 25.02.2012, <http://eksisozluk.com/info.asp?n=bavyerali>, (10.04.2012).

başka girişte ise “*Bunun devletin hâkimiyeti altında olan bir kurumda yapılmış olması ise devletin yetkinliğinin sorgulanmasını gerektirir*”³⁷ denilerek devletin sorumluluğuna vurgu yapılmıştır. Bir başka girişte devlete ağır eleştiriler yöneltilerek, “*devlet babanın evlat sevgisini bir kez daha görmemizi sağlayan "ıslah" yöntemi*”³⁸ denilmektedir. Devletin çocuklara karşı bakış açısına genel bir eleştiri getiren bir başka girişte ise, sokakta yaşamaya itilmiş çocuklar, madde bağımlısı çocuklar ve suça itilmiş çocuklar gibi sorunlu çocukların devlet tarafından toplumun steril yönünü tehdit eden ve zararlı olarak görüldükleri iddia edilmekte ve devletin tutumu eleştirilmektedir. Bu girişte şöyle denilmektedir: “*en iyi çocuk uslu sorunsuz çocuk yaklaşımı sergileniyor. Uslu, sorunsuz çocukla uğraşmakta ne var? Sıkıysa bu çocukları kurtar yaşadıkları travmalardan*”³⁹ Bu giriş aslında toplumun ve devletin sorunlu çocuklara karşı bakış açısını yansıtmaktadır. Birinci tema bağlamında girişlerde vurgulanan bir başka yaklaşım, çocuğun vücut bütünlüğüne verilen böyle bir zararın ileride toplumda kötü sonuçlara sebep olacağıdır. Çeşitli girişlerde şöyle denilmektedir: “*devlete emanet edilen bir çocuğun, vücut bütünlüğüne, cinsel kimliğine, masumiyetine saldırılmasının ortamını yaratacağın, sonra, bu ortam kaynaklı oluşacak suç makinelerini de, zaten çocukluğunda sabıkası varmış diye normalleştireceğsin.*”⁴⁰, “*ülkemize yol, su, elektrik olarak geri dönecek hadisedir.*”⁴¹, “*bu çocuk çıktıktan sonra kime düşman olacak? Bu devlete askerlik yapıp, vatana millete hayırlı evlat mı olacak?*”⁴². Bu girişlerde devletin ihmalinin ilerleyen dönemlerde toplumun tümünü tehdit eder tehlikelere dönüşeceği ve çocukluk döneminde maruz kalınan bu şiddetin, gelecekte şiddet eyleminde bulunmayı meşrulaştırabileceği vurgulanmaktadır.

Ana olayın ele alınış biçimi bakımından ikinci tema, *Milliyetçi ve ırkçı söyleme dayanan ve olayın siyasi yönüne vurgu yapan girişlerdir*. Burada Kürt ve Türk milliyetçiliğinden beslenen mikro milliyetçi söylemler dikkat çekmektedir. Milliyetçilik söylemi üzerine kurulan girişlerde, istismara maruz kalan çocukların aslında siyasi kimlikleri nedeniyle böyle bir cezaya layık görüldüğü vurgulanmakta ve olayın siyasi yönü ön plana çıkarılmaktadır. Dolayısıyla çocukların politize olma durumunun, istismarla cezalandırıldığı sıklıkla dile getirilmekte, olay çocuk haklarından ziyade siyasi bir zemine çekilmektedir. Bir girişte şöyle denilmektedir: “*terörle mücadele Kanunu'nun mağduriyeti yetmediği gibi, önce açlık sonra da cinsel şiddetle terbiye edilmeye çalışılmışlar.*”⁴³ Başka bir girişte ise, “*taş atan çocukların haksız yere mahkûm olmalarını tekrar sorgulatan*”⁴⁴ denilmekte ve çocukların sadece polise taş attıkları için bu şiddete maruz kaldıkları vurgulanmaktadır. Olayın gerçek olduğuna inanmayan kişilere yönelik yazılan bir başka girişte de milliyetçi unsurlar ön plandadır ve şöyle denilmektedir: “*Kurulan cümlelerin düzgünlüğü yüzünden inanmayanlar belki cümleler başka dilden çevrildiği için anlamamışlardır. (bkz: Kürtçe)(bkz: bilinmeyen bir dil)(bkz: yılmaz güney)(bkz: duvar)*”⁴⁵. Bir başka girişte, hem çocuk olmanın, hem de bir azınlık gruba mensup olmanın dezavantajlı pozisyonuna işaret edilerek şöyle denilmektedir: “*çocuklara hiçbir zaman değer verilmedi bu ülkede, çocuk olmak hep çok zordu, Kürt olmak çok zordu, tutuklu olmak çok zordu. Ama Kürt, çocuk ve tutuklu olmak hepsinden zormuş*”⁴⁶.

³⁷ buralarda yeniyim, 25.02.2012, <http://eksisozluk.com/info.asp?n=buralarda+yeniyim>, (10.04.2012).

³⁸ mayadeniz, 01.03.2012, <http://eksisozluk.com/info.asp?n=mayadeniz>, (10.04.2012).

³⁹ Sehameray, 25.02.2012, <http://eksisozluk.com/info.asp?n=sehameray>, (10.04.2012).

⁴⁰ Uyumaz, 25.02.2012, <http://eksisozluk.com/info.asp?n=uyumaz>, (10.04.2012).

⁴¹ Yerleyeksan, 25.02.2012, <http://eksisozluk.com/info.asp?n=yerle+yeksan>, (10.04.2012).

⁴² Alea, 25.02.2012, <http://eksisozluk.com/info.asp?n=alea>, (10.04.2012).

⁴³ Elimdengelenbudur, 25.02.2012, <http://eksisozluk.com/info.asp?n=elimdengelenbudur>, (10.04.2012).

⁴⁴ Dingildekna, 25.02.2012, <http://eksisozluk.com/info.asp?n=dingildekna>, (10.04.2012).

⁴⁵ Tender branson, 26.02.2012, <http://eksisozluk.com/info.asp?n=tender+branson>, (10.04.2012).

⁴⁶ Ama olmayabilir de, 25.02.2012, <http://eksisozluk.com/info.asp?n=ama+olmayabilir+de>, (10.04.2012).

Bu söylemle kurulmuş çok sayıda giriş vardır ve bunlar çocukların siyasi hükümlü olmalarından dolayı, bu şiddete maruz kaldıklarını vurgulayarak, devletin sorunlu çocuklara bakış açısı, çocuk hakları, sosyal hizmetler, toplumun sorumlulukları, cezaevlerindeki yaşama dair sorunlar gibi pek çok önemli konunun gündeme gelmemesine ve örtük kalmasına yol açmaktadır. Bu konuların göz ardı edilmesinin yanında, hangi bakış açısından olursa olsun milliyetçi söylemle kurulan girişler, biz / onlar kutuplaşmasını körüklemekte ve önyargılı, toplumsal hafızamıza bir düşman grup yerleştiren anlayışı desteklemektedir. Bu bakış açısına sahip girişlerde, *'taş atan çocuklar'*, *'taş atan çocukları tecavüzle cezalandıran devlet'*, *'Diyarbakır cezaevi'* gibi konuyu siyasi düzleme çekecek başka başlıklara da atıflar yapılmaktadır. Hiç şüphesiz milliyetçi söylem tek taraflı değildir, zira etnik bir gruba aidiyetten söz etmek aynı zamanda biz – onlar, iç grup – dış grup karşıtlığını da kurmayı gerektirir. Grup bilincini taze tutmanın en önemli yolu, bir karşıt grup belirlemek ve *'onlar'*ın haksızlığına, *'biz'*im haklılığımıza vurgu yapmaktır. Yukarıda örnekleri verilen etnisiteye dayalı söylemin tam karşısında yer alan milliyetçi söylemde ise, olayın doğru olmadığı ya da doğru olarak kabul edilse bile, istismara maruz kalan çocukların polise taş attığı için taciz ve dayatma hak ettikleri vurgulanmaktadır. Bir girişte şöyle denilmektedir: *"bayrağı öpmemeyi gururla anlatan bu çocuğun hangi sözüne inanılabilir ki.... Senin ciğerin belli be çocuk"*⁴⁷. Aynı perspektife sahip iki farklı girişte; *"ee, devlet ne yapsın? Oldu olacak bir de size özel koruma tahsis etsinler cezaevinde. Sağa sola taş, molotof atarken düşünecektiniz bunları"*⁴⁸.", *"taş atıp eylem yaparken yakalandıkları takdirde devletin onları otel odasına göndereceğine inanıyorlardı sanırım"*⁴⁹ denilerek çocukların maruz kaldığı şiddet meşrulaştırılmıştır. Bu girişlerin vurgu yaptığı bir başka konu, çocukların siyasi amaçlarla kullanıldığıdır. Bu bağlamda çeşitli girişlerde çocukların terör örgütü üyelerince kullanıldığı, dolayısıyla çocukların maruz kaldığı bu şiddetin dolaylı sorumlusunun onları bu siyasi yola itenler olduğu vurgulanmaktadır. Her iki bakış açısı da toplumda biz - onlar kutuplaşmasını körükleyen ve istismar meselenin özünün tartışılmasını engelleyen, asıl sorumluların üstünü örten bir perspektife sahiptir.

Ana olayın ele alınış biçimi bakımından üçüncü tema; -diğer temalara oranla sayıca daha az olmakla birlikte- *çocukluk durumu, çocuk hakları ve insan hakları* bağlamında olan girişlerdir. Bu girişlerde Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göndermeler yapılarak, Türkiye'de çocuk haklarının ihlalini eleştiren söylemlere yer verilmektedir. Çocuk istismarı olayının doğru bağlamlarda ele alındığı bu tema bağlamındaki girişlerin sayısı oldukça azdır. Bu girişler içerisinde, çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunması için devletin ve toplumun sorumlulukları, sorunlar, yapılması gerekenler, öneriler, sosyal hizmet sistemindeki eksiklikler, çocuk haklarının toplumda algılanma biçimlerine dair tartışmalar yapılmıştır. Bu girişlerde, konunun asıl bağlamından saptırılarak siyasi bir zemine çekilmesi de eleştirilmekte ve özel bir durum olan çocukluğa vurgu yapılmaktadır. Bu tema çerçevesinde yer alan girişlerden bazıları şunlardır: *"çocukluk hali Kürtçülüğün bir hali değildir, evrenseldir"*⁵⁰, *"en iyi çocuk uslu sorunsuz çocuk yaklaşımı sergileniyor.uslu, sorunsuz çocukla uğraşmakta ne var?..... Çocuk lan bunlar, bir derdi var, ciddiye alın artık bunları!"*⁵¹ Pozantı çocukları meselesinde, çocukların siyasi ve ideolojik amaçlar için araçsallaştırılmasının açıkça

⁴⁷ Drittes reich, 25.02.2012, <http://eksisozluk.com/info.asp?n=drittes+reich>, (10.04.2012).

⁴⁸ Cornelivs, 25.02.2012, <http://eksisozluk.com/info.asp?n=cornelivs>, (10.04.2012).

⁴⁹ Racing2, 26.02.2012, <http://eksisozluk.com/info.asp?n=racing2>, (26.02.2012).

⁵⁰ Cnnbs, 26.02.2012, <http://eksisozluk.com/info.asp?n=cnnbs>, (10.04.2012).

⁵¹ Sehameray, 25.02.2012, <http://eksisozluk.com/info.asp?n=sehameray>, (10.04.2012).

eleştirildiği bu girişlerin bir kısmı yazarların görüşleri olmakla birlikte, bir kısmı da siyasi partilerin hazırladığı raporlardan yapılan aynen alıntılardır.

Dördüncü tema; *Pozantı Cezaevi'nde kalan çocuklara dair haberin doğru olmadığı* söylemidir. Bu düşüncenin ortaya atılmasının iki sebebi vardır; birincisi iddiayı ortaya atan haber ajansıdır. Haberin kaynağı Dicle Haber Ajansı'dır ve politik bir tutuma sahip olduğu için, bu temanın işlendiği girişlerde, haberin doğruluğu tartışılmaktadır. İkincisi, istismara ve şiddete maruz kaldığı iddia edilen çocukların yazdığı dilekçelerde kullanılan cümlelerin, 15 yaşında bir çocuğa ait olmayacağı düşüncesidir. Gerçekte, bu iki gerekçenin ve haberin doğru olmadığına inanmanın arkasında yatan düşünce ise, yine olayın politik yönüdür. Bu tema bağlamındaki girişler, bu olayı büyütmenin topluma, devlete, vatanın bütünlüğüne zarar vereceğini düşünmektedir.

Söylem analizinin ikinci aşamasını oluşturan ardalın ve bağlam bilgisi bakımından Ekşi Sözlük'te yer alan girişler değerlendirildiğinde; konunun doğru bağlamlarda sunulmadığı görülmüştür. Olay, çocuklara yönelik taciz, dayak, tecavüz iddialarını taşıdığı için çocuk hakları ve çocukluk durumu bağlamında ele alınması gerekmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında, konunun Türkiye'de çocuk haklarının genel görünümü, istismara maruz kalan çocuklar, sokakta yaşamaya ve madde bağımlılığına itilen çocuklar, çocuk işçiliği gibi çocuk haklarına dair pek çok başlık bağlamında tartışılması, devletin ve toplumun sorumluluklarına vurgu yapılması gerekliydi. Ancak 144 girişin, sadece 13'ünde çocuk haklarından bahsedilmiştir. Çok sayıda girişte devlet, olayın tarafı olarak konumlandırılmış ancak sorumluluklarından ziyade bizzat şiddeti uygulayan ve çocuk haklarını ihlal eden bir organ olarak sunulmuş ya da ırkçı söylemlerle eleştirilmiştir. Olaya dair ardalın ve bağlam bilgisi, az sayıda girişte, BM Çocuk Hakları Sözleşmesinden ya da siyasi partilerin konuya ilişkin hazırlamış oldukları raporlardan söz edilerek yapılmıştır. Bunun yanında sosyal hizmetlerden, rehabilitasyondan, toplumun sorunlu çocuklara karşı bakış açısının dönüştürülmesinden hiç söz edilmemiştir. Aslında bu tutum, madde bağımlısı çocuklar, sokak çocukları, suça itilen çocuklar, çocuk gelinler, istismar gibi pek çok sorunlu çocuk vakaları için geçerlidir. Sorunlu çocukların toplumu tehdit ettiği ve uzak durulması gerektiği algısı, devletin bu çocuklara adli vakalar olarak bakması, medyanın sorunlu çocukları suçlu ilan eden haber öyküleri Türkiye'de çocuk hakları bakımından öncelikle algısal düzeyde kat edilmesi gereken ne kadar çok aşama olduğunu göstermektedir.

Pozantı Cezaevi'nde kalan çocuklara ilişkin istismar iddiaları olayının, Ekşi Sözlük girişlerindeki makro boyutu genel olarak değerlendirildiğinde; konunun yazarlar tarafından ideolojik düzlemlere çekildiği ve asıl tartışılması gereken durumların bilinçli ya da bilinçli olmayan bir şekilde üzerinin örtüldüğü görülmüştür. Söylem analizinin ikinci aşaması mikro incelemedir. Burada, kelime seçimleri, cümle yapıları ve savunulan görüşü destekleyici retorik öğeler analiz edilmiştir.

Mikro boyutun birinci aşaması olarak girişlerdeki kelime seçimleri incelendiğinde; makro bağlamda belirtilen temalarla örtüşen kelimelerin kullanıldığı görülmüştür. Aşağıdaki tabloda, girişlerde en çok kullanılan kelimelerin sıklığı yer almaktadır. Bu bize girişlerin ideolojik arka plana hakkında bilgi vermektedir.

Tablo 1. Pozantı Cezaevine İlişkin Yapılan Girişler ve Temalar Bağlamında Kelimelerin Kullanım Sıklığı

Başlık Sayısı: 6				
Toplam Giriş Sayısı: 144				
Girişlere Geçen Kelime Grupları	Milliyetçik Eksenli Sözcükler	Çocuk Hakları Odaklı Sözcükler	Devlete ve sorumluluğuna ilişkin sözcükler	Olayı nitelenmek için kullanılan sözcükler
	Kürt: 24 Türk: 35 İrkçi: 7 Terörist: 12	Çocuk hakları: 10 İnsan hakları: 10 BM: 15	Devlet: 81 Faşist(devlet): 5 Rehabilitasyon: 2	Taciz: 19 İstismar: 3 Travmatik: 1 Mağdur: 11 Yazık: 8 Vicdan(sızlık): 15 Zulüm: 4 Rezalet: 3 Utanç: 3 İnsanlık: 21
Toplam	78	25	88	88

Girişlerde kullanılan kelime sıklıklarından da anlaşılacağı üzere, Pozantı cezaevinde kalan çocuklara ilişkin olarak gerçekleştiği iddia edilen, taciz, tecavüz ve işkence iddialarına dair Ekşi Sözlük yazarlarınca en çok işlenen konular devletin sorumluluğu ve milliyetçi / ırkçı söylem olmuştur. Kelime seçimleri göstermektedir ki en az işlenen konu insan hakları ve çocuk haklarıdır. “Çocukluk hali Kürtçülüğün hali değildir, evrenseldir” anlayışında olan cümleler çok az sayıda yer almasına rağmen, olayı nitelenmek için kullanılan yazık, günah türü kelimelere sıklıkla rastlanmıştır. Bunlar olayın üzücü yanına vurgu yapmakla birlikte, haklar boyutunu görmemektedir. Çocuk istismarı olayı ile ilgili en çok kullanılan kelimeler; *taciz, vicdansızlık, insanlık dışı, rezalet, zulüm, ayıp, yazık, günah* olmuştur. Bu da istismar olayının hak boyutundan çok, yazık, günah boyutunda tartışıldığını bize göstermektedir. Kelime ve cümle seçimlerinde ön plana çıkan bir diğer unsur, etnik kökene yapılan vurgudur. Girişlerde 24 defa Kürt, 35 defa Türk ve 12 defa terörist kelimesi geçmektedir. Makro çözümlemeye olduğu gibi bu bize olayın siyasi boyutunun istismar boyutunun önüne geçtiğini göstermektedir. Bunu nitelenmek için sıklıkla, *Diyarbakır cezaevinin hortladığı yer, taş atan çocuklar, taş atan çocuğu tecavüzle cezalandıran devlet, Türk ırkçısı nihilizm, devlet eliyle taciz, başka bir dil, bilinmeyen dil Kürtçe, Kürt olmak, Kürt ve çocuk olmak* gibi cümleler kullanılmıştır. Sayılara görece az olmakla birlikte girişlerdeki ırkçı söyleme eleştiriler de vardır. Bunlar; *milliyetçi kişilik bozukluğu, vatan-millet sevdalısı sapkın cengâverler* gibi ifadelerle dile getirilmiştir. Bunun yanında sosyal hizmet kelimesi hiç geçmezken, rehabilitasyon kelimesi de sadece 2 defa geçmektedir. Bu durumda makro çözümlemeye öne sürüldüğü gibi olayın gerçek bağlamlarından saptırıldığı iddiasını doğrulamaktadır.

Mikro çözümlemenin son aşamasını retorik oluşturmaktadır. Ekşi Sözlük'teki konuya ilişkin girişlerde, yazarların iddialarını desteklemek için, girişlerinde yaptığı göndermelerle bolca retorik unsur kullandığı görülmüştür. Bunlar arasında www.evrensel.net, www.haberturk.com, www.baskahaber.com, www.radikal.com gibi gazete sayfalarına yapılan atıflar yanında, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne, www.cocukhaklariizleme.org sitesine, İnsan Hakları Derneği gibi çocuk hakları alanında çalışan örgütlere yapılan göndermeler de vardır. Bunların yanında, konunun siyasi boyutunu

ön plana çıkaran bir şekilde Ekşi Sözlük'te yer alan diğer başlıklara da atıflar yapılmıştır. Girişlerde yönlendirilme yapılan diğer başlıklar; “ulusal utanç günlüğü”, “taş atan çocuklar”, “taş atan çocuğu tecavüzle cezalandıran devlet”, “devlet eliyle taciz”, “Türk ırkçısı nihilizmi”, “Diyarbakır cezaevi”, “Kürtçe”, “Bilinmeyen bir dil”, “duvar”, “yılmaz güney” gibi linklerdir. Makro çözümleme ile örtüşen bir şekilde mikro analizde de en çok vurgulanan tema etnik köken ve ideolojik boyuttur.

Sonuç

Türkiye'nin gündeminde önemli bir yer tutan Pozantı Cezaevinde kalan çocuklara ilişkin cinsel istismar ve şiddet iddialarının Ekşi Sözlük'te nasıl sunulduğunun incelendiği bu çalışmanın temel varsayımı, ana olayın sansasyonel ve ideolojik bir yönü olduğu durumlarda çocuk haklarının ve çocukluk durumunun göz ardı edildiğidir. Medya/siyaset söyleminde, çocuk haklarına yönelik yapılan yaygın hak ihlalleri pek çok akademik çalışmada sıklıkla vurgulanmaktadır. Medyanın bu söyleminin toplumda çocuk haklarını göz ardı eden anlayışın sürmesine katkı sağladığı açıktır ancak medya söyleminden daha tehlikeli ve yönlendirici olan asıl mecra görece daha özgür bir tartışma platformu ve yeni bir kamusal alan biçimi olan sosyal paylaşım sitelerindeki temsil biçimlerinin çizdiği çerçevelerdir. İnternet, fikirlerin sansürlenmeden özgür bir şekilde ifade edilebilmesine olanak sağladığı gibi, zaman zaman düşünce özgürlüğünün nefret söylemine dönüşebileceği bir duruma da fırsat vermektedir. Nefret söyleminin varlığı bir taraftan toplumdaki düşünceyi göstermesi bakımından, bir taraftan da ırkçılığı körüklemesi ve manipülatif olması bakımından iki ucu keskin bir bıçak gibidir. Bu çalışma tam da bu söylemin internet üzerindeki dolaşımının boyutlarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Pozantı Cezaevi'nde kalan çocuklara yönelik taciz, tecavüz, dayak ve işkence iddialarına ilişkin olarak, 25 Şubat 2012 ile 14 Mart 2012 tarihleri arasında 19 günlük bir zaman diliminde Ekşi Sözlük'te incelenen girişleri içeren bu çalışmadan çıkan sonuçlar şunlardır:

Ekşi Sözlük'te konuyla ilgili 6 başlığın açıldığı ve 144 entry'nin (giriş) yapıldığı görülmüştür. Girişlerde ön plana çıkan temalar şunlardır: *Devletin ihmali eleştiren girişler*, *Milliyetçi/ırkçı söyleme dayanan ve olayın siyasi yönüne vurgu yapan girişler*, *Çocuk hakları/insan hakları bağlamında yazılan girişler*, *olayın gerçekliğine inanmayan girişler*dir. 144 girişten 51 âdeti olayın gerçekliğine inanmakta ve zulüm, rezalet, utanç, vicdansızlık, insanlık ayıbı gibi insanlığa dair kelimelerle olayı nitelemektedir. 20 adet girişte tamamen milliyetçi ve ırkçı temalar işlenmiştir. 13 girişte çocuk ve insan hakları, 40 girişte de devletin sorumluluğuna ve ihmeline vurgu vardır.

Girişlerin tümü incelendiğinde, çalışmanın birinci sonucu olarak, çocuklara yönelik cinsel istismar ve taciz olayının çocuk hakları, devletin sorumluluğu, sosyal hizmetler ve rehabilitasyon gibi bağlamlarda ele alınmadığının görülmesidir. Dolayısıyla çocukları ilgilendiren her türlü haberde olduğu gibi, burada da çocukluk durumunun ve hakların göz ardı edilmesi geleneği sürdürülmüştür. 144 girişin sadece 13'ünde çocuk ve insan haklarından söz edilmiştir. Konu yazarlar tarafından ideolojik düzlemlere çekilmiştir ve asıl tartışılması gereken durumlar bilinçli ya da bilinçli olmayan bir şekilde örtülmüştür. Çocuk istismarının ötekileştirme, ideolojik olarak araçsallaştırma, kurbanlaştırma gibi farklı temsil biçimleri, istismarın çocuk hakları ve çocukluk durumu bağlamında ele alınmasını ve gündemde tutulmasını önlemektedir. Özellikle bunun toplumsal düşünceyi olduğu gibi yansıtan mecralarda ortaya çıkması, haklara ilişkin farkındalık ve bilinç düzeyimizin zayıf olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın birinci ile bağlantılı ikinci sonucu, çocuk haklarına ilişkin eğitim alma ve farkındalık düzeyinin yükseltilmesi ihtiyacının girişlerde açıkça görülmesidir. Girişlerde olayı nitelemek için en çok kullanılan ifadeler; *vicdansızlık*, *insanlık dışı*, *rezalet*, *zulüm*, *ayıp*, *yazık*, *günah* olmuştur. Bunlar olayın üzücü yanına vurgu yapmakla birlikte, haklar boyutunu görmemektedir. Bu da istismar olayının hak boyutundan çok, yazık/günah düzleminde tartışıldığını göstermektedir. Bu durum, konunun vicdanları yaralayan bir olay ise olumsuz algılandığını dolayısıyla öznel bir değerlendirmeye tabii tutulduğu göstermektedir. Oysa evrensel insan hakları ve Çocuk hakları Sözleşmesi bağlamında olayın değerlendirilmesi, sorumlulukların, ceza ve müeyyidelerin bu boyutta yerine getirilmesi gerekmektedir. Ekşi Sözlük yazarları arasında hak kriteri gibi akılcı ve rasyonel kriterlerden ziyade, duygusal tepkilerin hâkim olduğu görülmüştür. Bu durum, insan hakları, çocuk hakları gibi konulardaki eksik bilgi ve farkındalık düzeyimizi göstermektedir.

Araştırmadan çıkan üçüncü sonuç, nefret söyleminin ve mikro milliyetçi düşüncelerin, çocukluğu ilgilendiren bir konuda bile ne kadar baskın olduğunun görülmesidir. Nefret içerikli söylem genel olarak, “ırksal nefreti, yabancı düşmanlığını, anti-semitizmi ve hoşgörüsüzlüğü yayan, teşvik eden, destekleyen ya da haklı çıkarmaya çalışan her türlü düşünce açıklaması”⁵² olarak tanımlanabilir. Nefret söylemi, linç, şiddet, ayrımcılık gibi pek çok olumsuz durumu körüklemektedir. Medyada, siyaset dilinde ve halk arasında geliştirilen bu söylem, biz/onlar ayrımını belirginleştirmekte ve iki grup arasında çatışmaya varabilecek olayların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Pozantı cezaevi olayının, istismar dışında önemli bir siyasi boyutu vardır, iddia sahibi çocuklardan bir kısmı Mersin’de yasadışı eylemlerde polise taş ve molotof kokteyli attıkları iddiasıyla tutuklanıp, cezaevine konulmuştur. Bu nedenle olayın, Ekşi Sözlük’te, çocuk hakları ya da çocukluk üzerinden değil, mikro milliyetçi çerçevelerde nefret söylemi gibi siyasi boyutlarıyla tartışıldığı ve istismar dışında etnik köken gibi bir aidiyet biçiminin söz konusu olması durumunda çocukluk durumunun unutulduğu görülmüştür. Girişlerde sık sık ‘Kürt’, ‘Türk’, ‘faşist devlet’, ‘ırkçı’, ‘terörist’, ‘taş atan çocuklar’ ifadelerine rastlanmıştır. Bunun yanında o çocukların hapiste olmalarının gerekçeleri sıralanarak, tacizi meşrulaştıran söylemlere de rastlanmıştır. Nefret ve mikro milliyetçi söylemler, hem Türk, hem Kürt gruplar arasında işlenmiştir. Bunu nitelemek için sıklıkla, *Diyarbakır cezaevinin hortladığı yer*, *taş atan çocuklar*, *taş atan çocuğu tecavüzle cezalandıran devlet*, *Türk ırkçısı nihilizm*, *devlet eliyle taciz*, *başka bir dil*, *bilinmeyen dil Kürtçe*, *Kürt olmak*, *Kürt ve çocuk olmak* gibi cümleler kullanılmıştır.

Araştırmanın bir diğer sonucu olarak, devletin sorumluluğuna, sosyal hizmetlere ve rehabilitasyona yeterince vurgu yapılmamasını söylemek mümkündür. Girişlerde sosyal hizmet kelimesi hiç geçmezken, rehabilitasyon kelimesi de sadece 2 defa geçmektedir. Bu durum bize olayın gerçek taraflarının göz ardı edildiğini göstermektedir. Suça itilen çocuklar örneğinde olduğu gibi, çocuklara ilişkin konularda devlet sadece çocuk bir suç unsuru ise olayın tarafı olmaktadır. Onun dışında olayın tarafı olarak görülmemektedir. Türkiye’de çocuk haklarının genel görünümü, istismara maruz kalan çocuklar, sokakta yaşamaya ve madde bağımlılığına itilen çocuklar, çocuk işçiliği gibi çocuk haklarına dair pek çok başlık bağlamında tartışılması, devletin ve toplumun sorumluluklarına vurgu yapılması gerekli

⁵² Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin “Nefret İçerikli Söylem’e İlişkin Tavsiye Kararı, Rec. No. R. (97)20, (Adopted by the Committee of Ministers on 30 October 1997, at the 607th meeting of Minister’s Deputies’den Aktaran Elif Küzeci, “*AIHS’nin 10. Maddesi Işığında Nefret İçerikli ve Irkçı Nitelikli Düşünce Açıklamaları*”, *TBB Dergisi*, Sayı 71, 2007, s. 178.

olmakla birlikte o boyutuyla ele alınmamıştır. Ancak 144 girişin, sadece 13'ünde çocuk haklarından bahsedilmiştir. Çok sayıda girişte devlet, olayın tarafı olarak konumlandırılmış ancak sorumluluklarından ziyade bizzat şiddeti uygulayan ve çocuk haklarını ihlal eden bir organ olarak sunulmuş ya da ırkçı söylemlerle eleştirilmiştir. Olaya dair ardalın ve bağlam bilgisi, az sayıda girişte, BM Çocuk Hakları Sözleşmesinden ya da siyasi partilerin konuya ilişkin hazırlamış oldukları raporlardan söz edilerek yapılmıştır. Sorunlu çocukların toplumu tehdit ettiği ve uzak durulması gerektiği algısı, devletin bu çocuklara adli vakalar olarak bakması, medyanın sorunlu çocukları suçlu ilan eden haber öyküleri Türkiye'de çocuk hakları bakımından öncelikle algısal düzeyde kat edilmesi gereken ne kadar çok aşama olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- AKSOY, Ercüment & ÇETİN, Gürsel & İNANICI, Mehmet Akif & POLAT, Oğuz & SÖZEN, M.Şevki & YAVUZ, Fatih (1999). “Çocuk İstismarı ve İhlali”, <http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/7.html>, Erişim Tarihi: 27.09.2012.
- ALVER, Füsün (2004). “Neil Postman'in Çocukluğun Yok Oluş Sürecinde İletişim Teknolojisi Eleştirisinin Eleştirisi”, *İletişim Araştırmaları*, 2004, 2(2), 129-141.
- ARENDR, Hannah (1996). *İnsanlık Durumu*, Cilt: I-II, Çeviren: Bahadır Sina Şener, İstanbul: İletişim Yayınları.
- ARIÈS, Phillippe (1976). “Centuries of Childhood”, *Toward A Sociology of Education*, Ed. John Beck & Chris Jenks & Nell Keddie & Michael F.D. Young, New Jersey: Transaction, Inc., s. 37 – 48.
- AVCI, Artun (2011). “Çocuk Haklarının Medya Boyutu: Sözleşmeler ve Yasal Düzenlemeler”, *Çocuk Hakları ve Medya*, Haz. Mustafa Ruhi Şirin, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, “Nefret İçerikli Söylem’e İlişkin Tavsiye Kararı, Rec. No. R. (97)20, (Adopted by the Committee of Ministers on 30 October 1997, at the 607th meeting of Minister’s Deputies).
- BAUDRİLLARD, Jean (1997). *Tüketim Toplumu*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- BENHABİB, Seyla (1992). “Models of Public Space: Hannah Arendt, The Liberal Tradition”, and Jürgen Habermas, in Craig J. Calhoun (ed), *Habermas and Public Sphere*, Cambridge, Mass.: MIT Press, ss. 73-98.
- BOZKURT, Veysel (1996). *Enformasyon Toplumu ve Türkiye*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- DIJK, Teun A. Van (2001). “Critical Discourse Analysis”, *Handbook of Discourse Analysis*, Eds. Schiffrin D., Tanen D., Blackwell Publishers: Hamilton H.E.
- DIJK, Teun A. Van (1988). *News as Discourse*, Hillsdale: Lawrence Earlbaum Associates Publishers.
- DIJK, Teun A. Van, *Ideology and Discourse: A Multidisciplinary Introduction*, <http://www.discourses.org/UnpublishedArticles/Ideology%20and%20discourse.pdf>, http://ege.academia.edu/SelviSenel/Papers/1060996/Teun_Van_Dijk_-_Soylem_ve_Ideoloji, (10.04.2012).
- FOUCAULT, Michel (2000). *Hapishanenin Doğuşu: Gözetim Altında Tutmak ve Cezalandırmak*, Çeviren: Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

- HABERMAS, Jürgen (2007). **Kamusallığın Yapısal Dönüşümü**, Çev. Tanıl Bora, Mithat Sancar, İstanbul: İletişim Yayınları.
- HABERMAS, Jürgen (2004). “*Kamusal Alan*”, **Kamusal Alan**, ed. Meral Özbek, Hil Yayınları: İstanbul.
- JAMES A., PROUST A. (1990). **Constructing and Reconstructing Childhood**, London: Falmer Press.
- KARA, Bülent & BİÇER, Ümit, GÖKALP, Ayşe Sevim (2004). “Çocuk İstismarı”, **Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi**, 47, 140-151.
- KESKİN, Zerrin E. (2004). “*Türkiye’de Haber İncelemelerinde van Dijk Yöntemi*”, **Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi**, Der. Çiler Dursun, Ankara: Elips Yayınları.
- KÜZECİ, Elif (2007). “*AIHS’nin 10. Maddesi Işığında Nefret İçerikli ve Irkçı Nitelikli Düşünce Açıklamaları*”, **TBB Dergisi**, Sayı 71.
- MARSHALL Gordon (1999). **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- ONAT, Y. & AKÇO, S. (2007). “*Çocuk ve Habercilik*”, **Çocuk Odaklı Habercilik**, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, ss. 73-126.
- ÖZBEK, Meral (2004). **Kamusal Alan**, İstanbul: Hil Yayınları.
- ÖZTÜRK, Serdar (2005). “*Osmanlı İmparatorluğunda Kamusal Alanın Dinamikleri*”, **İletişim**, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını, Sayı:21.
- POSTMAN, Neil (1995). **Çocukluğun Yokoluşu**, Çev. K.İnal, Ankara: İmge Yayınları.
- ŞENER, Gülüm (2006). **Küresel Kapitalizmin Yeni Kamusal Alanı Olarak İnternet: Yeni Toplumsal Hareketlerin İnterneti Kullanımı**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- TAN, Mine (1994). “*Çocukluk: Dün ve Bugün*”, **Toplumsal Tarihte Çocuk**, Haz. Bekir Onur, Sempozyum 23-24 Nisan 1993, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları: 11-30.
- TİMİSİ, Nilüfer (2003). **Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi**, Ankara: Dost Yayınları.
- UÇKAN, Özgür (2003). **E-Devlet, E-Demokrasi ve Türkiye**, İstanbul: Literatür Yayınları.
- WHO, (2002). “Child Abuse and Neglect by Parents and Other Caregivers”, **World Report on Violence and Health**, Ed. Etienne G. Krug & Linda L. Dahlberg & James A. Mercy & Anthony B. Zwi & Rafael Lozano, Geneva.
- YÜKSELBABA, Ülker (2008). **Kamusal Alan Modelleri ve Bu Modellerin Bağlamları**, İÜHFMC. LXVI, S.2, ss. 227-272.
- <http://www.alexa.com/topsites/countries;1/TR>, (10.04.2012).
- www.eksisozluk.com , 10.04.2012.
- <http://tdkterim.gov.tr/bts/> , 10.04.2012.
- Gazeteler:**
- Milliyet, 25.02.2012.

Hürriyet, 08.03.2012.

Milliyet, 09.03.2012.

Milliyet, 06.03.2012.

Milliyet, 03.03.2012.

Ekşi Sözlük Girişleri:

<http://eksisozluk.com/info.asp?n=bavyerali>, (10.04.2012).

<http://eksisozluk.com/info.asp?n=buralarda+yeniyim>, (10.04.2012).

<http://eksisozluk.com/info.asp?n=mayadeniz>, (10.04.2012).

<http://eksisozluk.com/info.asp?n=sehameray>, (10.04.2012).

<http://eksisozluk.com/info.asp?n=uyumaz>, (10.04.2012).

<http://eksisozluk.com/info.asp?n=yerle+yeksan>, (10.04.2012).

<http://eksisozluk.com/info.asp?n=alea>, (10.04.2012).

<http://eksisozluk.com/info.asp?n=elimdengelenbudur>, (10.04.2012).

<http://eksisozluk.com/info.asp?n=dingildekrna>, (10.04.2012).

<http://eksisozluk.com/info.asp?n=tender+branson>, (10.04.2012).

<http://eksisozluk.com/info.asp?n=ama+olmayabilir+de>, (10.04.2012).

<http://eksisozluk.com/info.asp?n=drittes+reich>, (10.04.2012).

<http://eksisozluk.com/info.asp?n=cornelivs>, (10.04.2012).

<http://eksisozluk.com/info.asp?n=racing2>, (26.02.2012).

<http://eksisozluk.com/info.asp?n=cnnbs>, (10.04.2012).

<http://eksisozluk.com/info.asp?n=sehameray>, (10.04.2012).